

Grčke djevičanske božice

Jelena Batrnek

Grčka religija danas je jedna od najproučavanijih i najopisivanijih „izumrlih“ religija. Kod Grka je prevladala prirodna sklonost oblikovanju bogova što više nalik ljudima. S vremenom se iz različitih zapisa i usmenih priča o bogovima i božicama, iskristaliziralo vjerovanje (između ostalog) u 12 vrhovnih, olimpskih bogova. Ovdje svakako valja ubrojiti i tri božice koje se od ostalih razlikuju svojim djevičanskim načinom života u kojem su odbijale ugroziti svoju čistoću i netaknutost zbog ljubavi prema muškarcu; dapače, čak su i kažnjavale muškarce koji su na bilo koji način prijetili njihovom djevičanstvu. To su: Atena, božica mudrosti i rata, Artemida, božica lova i Mjeseca i Hestija, božica kućne vatre.

Bogovi i mitovi drevne Grčke i danas zauzimaju značajno mjesto u zapadnoj kulturi. Zeusova gromova strijela, Posejdonov trozub i Hermesov štap još su uvijek prepoznatljive i inspirativne slike. Dobro su poznata ime sazviježda koja su svoja imena pronašla u grčkoj mitologiji: Orion, Andromeda, Kasiopeja. I danas je Heraklo oličenje hrabrosti, Odisej je simbol prepredene snalažljivosti, a poznato nam je i kako je Freud iskoristio mit o Edipu. Priče o grčkih bogovima i junacima prepričavane su i interpretirane na različite načine, a stoljećima su služile i kao inspiracija u slikarstvu, kiparstvu, književnosti i glazbi zapadnog svijeta.

Upravo zbog fascinacije grčkom mitologijom, ovaj rad bavit će se temom koja se tiče grčke religije. U pregrštu mogućih tema odabrana je pomalo neobična tema o grčkim djevičanskim božicama. To su: Atena, božica mudrosti i rata, Artemida, božica lova i Mjeseca i Hestija, božica kućne vatre. Atena je nosila epitet sovooka, što upućuje na njezin teriomorfan predhelenski izgled. Bila je štovana na otoku Kreti i u Miken. Artemida je bila sestra blizanka bogu Apolonu. Njezin hram u Efezu iz 6. stoljeća prije Krista bio je jedan od sedam svjetskih čuda staroga svijeta. O Hestiji nema puno sačuvanih priča i mitova. Bila je blaga i požrtvovalna, a njezin kult bio je obiteljski i rašireniji među običnim ljudima.

Artemida

Artemida (grčki: Ἄρτεμις) bila je božica-djevica. U rimskoj mitologiji pandan joj je Diana (Barnett, 2000: 149). Bila je zaštitnica lova, šuma, Mjeseca i poroda te zaštitnica divljih zvijeri i ostalih životinja (Kane, 1988:

Artemida u svojoj kočiji s jelenima

143). Artemida je bila i Apolonova sestra blizanka, ali oni nisu štovani na istom mjestu. Bila je naoružana lukom i strijelom. Poput njega, imala je moć da smrtnicima pošalje kugu ili iznenadnu smrt, ali i da ih liječi. Zaštitnica je male djece i svih sisavaca, ali voli lov, poglavito lov na jelene (Graves, 2003: 39).

Artemida je posebice štitila mladunčad divljači. Možda su je zbog te njezine osobine žene zazivale pri porodu. U kretskoj mitologiji postojala je Gospa od životinja; Artemidina povezanost s divljači podsjeća na ovu kretsku božicu (Barnett, 2000: 159).

Kako je već spomenuto, Artemida je bila Apolonova sestra blizanka i prema tome božica Mjeseca. Naime, djevica srebrnog luka, koju su Grci uvrstili u svoju olimpsku obitelj, bila je najmlađi član Artemidinog trojstva jer Artemida je još jedan naziv Trostruke Božice Mjeseca. Stoga je imala pravo hraniti svoje košute djetelinom, simbolom trojstva. Njezin srebrni luk predstavljao je Mjesec (Graves, 2003: 60).

Iako je Artemida bila djevica, postoje i neki kultovi u kojima je ona štovana kao žena koja je imala muškarca.

Tako su je, primjerice, u Efezu štovali u njezinom drugom aspektu, kao nimfu, orgazmičku Afroditu s muškim partnerom (Graves, 2003: 60).

Kao gospodarici divljih zvijeri, Artemidi su godišnje prinošene žrtve paljenice totemskih životinja, ptica i biljaka, a ovaj obred se u klasično vrijeme sačuvao u gradu Patre u Kaledoniji, gdje se božica nazivala Artemida Lafrija. Slične žrtve paljenice prinosile su joj se u Meseni Kureti. Postoji i zapis iz Hieropolisa po kojem su žrtve vješane na grane umjetne šume unutar božičinog hrama (Graves, 2003: 61).

U Brauronu, u Atici, otkopano je svetište u kojem su pronađeni prikazi djevojčica u haljinama šafranove boje. One su predstavljale medvjedice prilikom obreda koji je možda bio neka vrsta uvođenja iz puberteta u zrelost u Artemidinu čast (Pinset, 1985: 28).

Artemida je često štovana na divljim, planinskim mjestima, što je u skladu s njezinom neukrotivom prirodom (Barnett, 2000: 160). Posebice je štovana u Arkadiji, na Kreti, u Maloj Aziji i u Velikoj Grčkoj (Daly, 2004: 17).

Artemidino rođenje

Ljubavnik Zeus spavao je s mnogim nimfama, potomcima Titana ili bogova, a nakon što je stvoren čovjek, i s mnogim smrtnim ženama. Apolona i Artemidu dobio je s Letom, kćerkom Titana Koeja i Febe koji su se u trenutku sjedinjenja pretvorili u jarebice. Ljubomorna Hera poslala je zmiju Pitona koji je Letu progonio po čitavom svijetu, zaprijetivši joj kako neće dozvoliti da rodi ni na kojem mjestu pod suncem. Nošena krilima Južnog vjetrova, Leta je stigla do Ortigije, nedaleko otoka Delosa, i rodila Artemidu. Čim je rođena, Artemida je pomogla majci da prijeđe preko uskog morskog tjesnaca, a Leta je tamo, između masline i palme koja je rasla na sjevernoj strani planine Kinta, rodila sina Apolona, nakon devet dana porođajnih muka. Delos, do tada plutajući otok, postao je nepokretno usidren u moru. Od tada nitko nije više na njemu smio biti rođen ili umrijeti: bolesne ljude i trudne žene prevozili su morem do Ortigije (Graves, 2003: 59).

Zeus i trogodišnja Artemida

Jednoga dana, dok je bila trogodišnje dijete, sjedila je ocu u krilu i on ju je priupitao koje bi poklone voljela imati. Artemida mu je odgovorila: „Molim te, daj mi vječnu nevinost, onoliko imena koliko ih ima i moj brat Apolon, luk i strijelu poput njegove, dužnost da donosim svjetlost, dugu lovačku tuniku do koljena, obrubljenu crvenom bojom šafrana, prasnju od 60 mladih morskih nimfa, mojih godina, dvadeset riječnih nimfa s Amnisa na Kreti koje će se brinuti o mojim čizmama i hraniti moje pse dok sam u lovu, sve planine svijeta i, na kraju, grad koji odaberem. Želim samo jedan grad jer ću većinu vremena

ARTEMIDA I ORION

Kada se Artemida napokon zaljubila, njezin odabranik bio je još jedan odličan lovac, Orion. Jednoga dana Orion je otišao plivati i otplivao je toliko daleko od obale da se njegova glava činila poput udaljene stijene u moru. Ljubomoran na sestrinu ljubav prema Orionu ili pak želeći zaštititi njezino djevičanstvo, Apolon ju je izazvao da svojom strijelom pogodi stijenu u moru. Artemidina strijela pogodila je Orionovu glavu, usmrtivši ga (Daly, 2004: 17).

provoditi u planinama. Nesrećom, žene će me pri porodu često zazivati jer me majka Leta porodila bez bolova pa su me zato Suđenice odredila za zaštitnicu poroda“ (Graves, 2003: 59).

Zeus joj obeća sve što je tražila, a ona skoči s njegovih koljena i odmah se uputi u planinu Leuk na Kreti, a zatim na izvor Oceana gdje izabere brojne nimfe za svoje pratilje. Na Hefestov poziv posjetila je Kiklope na otoku Lipara i zatekla ih kako kuju konjske jaslje za Posejdona. Bront, kome je naređeno da ispuni svaku njezinu želju, stavi ju na koljena. No, ona nije voljela nježnosti pa mu je iščupala punu šaku dlaka s prsiju. Tako mu je ostao biljeg do kraja života i svatko je mogao pomisliti kako ima šugu. Artemida je Kiklopima odvažno rekla da napuste posao koji su tada radili za Posejdona i da joj iskuju srebrni luk i torbu za strijele, a za to će jesti meso njezina prvog ulovljenog jelena (Graves, 2003: 59).

Artemida i lov

S novim oružjem, koje su joj iskovali Kiklopi, odlazi u Arkadiju gdje je Pan morao raskomadati risa kako bi njime nahranio lovačke pse i njihovu štenad. Dao joj je tri klempava lovačka psa, jednog s pjegama i dva šarena; psi su zajedno bili toliko snažni da su mogli rastrgati živoga lava. Dao joj je i sedam spartanskih hitronogih pasa (Graves, 2003: 59).

Ulovivši dva para rogatih jelena, Artemida ih je upregnula sa zlatnim žvalama u zlatnu kočiju i preko trane planine Hem otišla na sjever. Na misijskom Olimpu siječe svoju prvu borovu baklju i pali ju žiškom koji pronalazi u pepelu jednog drveta pogođenog gromom. Srebrni luk koji su joj iskovali Kiklopi upotrijebila je četiri puta: prve dvije mete bile su drveće, treća divlja životinja, a četvrta grad nastanjen nepoštenim ljudima (Graves, 2003: 59).

Potom se vraća u Grčku gdje su joj nimfe iz Amnizije ispregle jelene iz kočija, istimarile ih i nahranile brzorastućom djetelinom s Herinih pašnjaka, gdje pasu Zeusovi bojni konji, i napojile ih vodom sa zlatnih polja (Graves, 2003: 60).

Artemida strijelom cilja u Akteona dok njega proždiru njegovi vlastiti psi

Osvetoljubiva Artemida

Artemida je bila nepokolebljiva u obrani svoje časti, ali i časti svoje obitelji. U grčkoj mitologiji postoji nekoliko priča u kojima se očituje Artemidina osvetoljubivost.

Tako se, primjerice, sretna majka Nioba nesmotreno hvalila pred Letom, čija su jedina djeca bili Artemida i Apolon. Čuvši to, brat i sestra zgrabe strijele; Artemida je pobila sve Niobine kćeri, a Apolon sve njezine sinove. Nioba, čije se suze nisu zaustavile ni kada se pretvorila u stijenu, postala je trajni simbol majčinske tuge (Barnett, 2000: 160).

Jednom se riječni bog Alfej drznuo zaljubiti u Artemidu i progonio ju po čitavoj Grčkoj. No ona je otišla u Letrinu, u Elisu gdje je sebi i svojim nimfama namazala lice bijelim blatom, postajući tako neprepoznatljiva. Alfej se morao povući ispraćen glasnim smijehom (Graves, 2003: 59).

Artemida je odgovorna i za smrt nekoliko muškaraca. Tako se, primjerice, Akteon, sin Aristeje, hvalio kako ju je, dok je lovio, vidio голу kako se kupa u jezeru sa svojim nimfama. Bijesna Artemida nahuškala je na njega njegove vlastite pse koji su ga rastrgali na komadiće (Barnett, 2000: 160).

Artemidu dovode i u vezu s divovima. Prvi bijaše Titij. On je bio povezan s otokom Eubejom, gdje se nalazila pećina nazvana po njegovoj majci Elari. Na tom otoku div Titij imao je kult heroja. Smatra se kako je on bio Zeusov sin i da je Elaru skrio pod zemlju kako ju ne bi stigao Herin bijes. Prema delfijskom mitu, Titij (koji je bio visok preko 250 metara) pokušao je silovati Letu. Apolon i Artemida su ga ubili svojim strelicama te se on našao u podzemnom svijetu gdje su mu dva orla ključala jetru (Pinset, 1985: 17).

Druga dva diva s kojima se povezuje Artemida bila su dva brata, Ot i Elfijat. Oni su bili odlučni zbaciti olimpske bogove te su se zakleli kako će uhvatiti Heru i Artemidu. Artemida se pretvorila u golubicu i letjela je od jednog brata do drugog. Oni su ciljali na nju svojom lukovima, ali su se na kraju međusobno poubijali. Tako su bili kažnjeni jer su se usudili žudjeti za božicom (Daly, 2004: 17).

Artemidine prijateljice

U njezinoj su pratnji mlade žene koje odlučno brane svoje djevičanstvo. Jedna od njih je i pratiteljica kretskog imena, Britomaris. Priča o Britomaris potječe s Krete. Naime, ona je nastojala izbjeći Minosovim nasrtajima, skočila je sa stijene, ali ju je spasio mladi ribar. Kasnije je u miru živjela u Eginu, gdje su je štovali kao božicu Afaju, što znači nevidljiva (Barnett, 2000: 159).

Još jedna Artemidina pratiteljica bila je Kalisto. Kalistu je zaveo Zeus te je Artemida primijetila da Kalisto čeka dijete. Pretvorila ju je u medvjeda i počela vaditi strijele i gađati i zacijelo bi ju i ubila da se nije pojavio Zeus i odnio Kalistu na nebo. Neki pak govore kako je Kalistu sam Zeus pretvorio u medvjeda te da je ljubomorna Hera uredila da Artemida pođe u lov. Kalistino dijete, Arkad, bilo je spašeno i kasnije je postalo praotac Arkadana (Graves, 2003: 60).

Atena

Atena (grčki: **Ἀθηνᾶ**) bila je božica mudrosti i rata te pokroviteljica obrtnika. (Kane, 1988: 124). Prema indoeuropskoj etimologiji imena Atena, značenje bi bilo 'očeva kći' (Pinset, 1985: 22). Ponekad nosi ime Palada Atena (na libijskom palada znači mladost ili djevojka). Opisuju je kao mudru, moralnu i pravednu (Barnett, 2000: 159). Rimski pandan joj je Minerva (Barnett, 2000: 143).

Atenin kult seže još u vrijeme kretske civilizacije koja je postojala 1500 godina prije pojave klasične grčke civilizacije. U Mikeni i na Kreti štovali su ju kao zemaljsku božicu (Daly, 2004: 20). Njezina moguća mikenska prošlost odražava se u njezinim ratničkim osobinama, a njezin se lik obično predstavlja uz koplje i aegis u obliku štita na kojem se nalazi glava Gorgone (Barnett, 2000: 157). Ipak, Atenjani su ju čvrsto svojatali kao svoju pa su Partenon (hram na atenskoj Akropoli) posvetili upravo ovoj božici. Atenjani su smatrali Atenu pretkinjom svoga prvog kralja, Erithonija (Daly, 2004: 20).

Atena je izumila frulu, trubu, zemljani lonac, plug, grablje, volovski jaram, konjsku uzdu, kočiju i brod (Graves, 2003: 68). Iako je izumila frulu, priča kaže kako ju je odbacila, užasnuta svojim izgledom dok ju je svirala (Barnett, 2000: 159). Prva je proučavala znanost brojeva, ali i sve ženske vještine kao što su kuhanje, vezenje i

ATENA I ARAHNA

Zbog ljubomore, Atena je kaznila samo jednom prigodom. Princeza Arahna iz Kolofona u Libiji (grad poznat po purpurnoj boji) bila je toliko vješta u tkanju da se ni sama Atena nije mogla mjeriti s njom. Kada su joj pokazali pokrivač u koji je Arahna utkala ljubavne prizore s Olimpa, Atena ga je dugo proučavala. No, nije mogla pokrivaču naći nijednu grešku, a sama takav pokrivač nije mogla istkati pa ga je u osvetničkom bijesu raskomadala. Kada se uplašena Arahna objesila o gredu, Atena ju je pretvorila u pauka, kukca kojeg je najviše mrzila, a konopac u paučinu po kojoj se Arahna popela u sigurnost. Tako je natjerala Arahnu da zauvijek tka. (Graves, 2003: 69).

tkanje. Premda je božica rata, ne uživa u njemu kao Ares. Pokušava smiriti sukob i zauzima se za zakon i poredak mirnim putem. U vrijeme mira ne nosi oružje. No, kada stupi u bitku nikada ju ne gubi. Mudri vojskovođe uvijek od nje traže savjet (Graves, 2003: 68).

Atenin omiljen stvor bila je sova. Homer je često spominjao njezine sjajne sive oči. Atena je imala nadimak sovooka, što ukazuje na njezin prvobitan teriomorfan izgled (Barnett, 2000: 159).

Pogrešno je misliti kako je Atena jedina ili glavna božica grada Atene. Njoj je posvećeno nekoliko antičkih akropola, uključujući i onu u Argu, Sparti, Troji, Smirni, Epidauru, Troazenu i Feneji. Sve su to prethelenski gradovi (Graves, 2003: 32).

Atenino rođenje

„... A potom iskoči Zeusu iz glave...“

Atenine svećenice pričaju sljedeću priču o

Prikaz Atenina rođenja iz Zeusove glave

njezinu rođenju. Zeus je žudio za Titankom Metidom koja je koristila različita obličja ne bi li mu umaknula. Naposljetku ju uspijeva uhvatiti i s njom dobiva dijete. Jedno proročanstvo Majke Zemlje ustvrdilo je kako će to biti žensko dijete, a da će sljedećim začecem Metida roditi sina koji će se suprotstaviti Zeusu jednako kao što se Zeus suprotstavio Kronu, a Kron Uranu. Zeus je, ipak, slatkim riječim uspio namamiti Metidu u krevet. Izenada je otvorio usta i progutao ju je. Bio je to Metidin kraj, iako je Zeus kasnije tvrdio kako mu Metida iz trbuha daje savjete. Kasnije je Zeus, šetajući kraj jezera Triton, dobio strašnu glavobolju. Toliko je bijesno urlao da je cijeli nebeski svod odjekivao. Došao je Hermes i odmah otkrio uzrok Zeusovih jada. Zeus je nagovorio Hefesta (neki kažu Prometeja) da mu donese njegov klin i malj te da mu u lubanji napravi rupu iz koje je odmah iskočila Atena, u punoj ratnoj opremi i uz snažan poklik (Graves, 2003: 32).

Priča o Ateninu rođenju prikazuje i nezadovoljstvo patrijahalnog društva zbog jedine prijeko potrebne funkcije žena – rađanje djece. Smatralo se kako barem božanski otac može roditi dijete bez ženine intervencije. Stoga je izmišljena teorija po kojoj se posve razvijeno dijete nalazi u muškom sjemenu; prema tome ženin doprinos nije toliko bitan (Pinset, 1985: 22).

Ostale priče o Ateninom rođenju

Prema Pelazgima (prapovijesnim stanovnicima mediteranskih otoka), Atena je rođena pored rijeke Triton i othranjena od triju nimfi. Kao djevojčica, slučajno je u igri usmrtila prijateljicu Paladu. Kako bi pokazala svoju tugu, uzela je nimfino ime i stavila ga ispred svojega – Palada Atena. Ova legenda vjerojatno potječe iz prethelenskih vremena (Daly, 2004: 20).

Sličnu verziju o rođenju ove božice priča i Apolodor. On kaže da je Atena, koju je rodio Zeus, a odgajao riječni bog Triton, slučajno ubila svoju polusestru Paladu, Tritonovu kći, jer je u trenutku kada je Palada htjela udariti Atenu, Zeus je pred nju stavio štit. Štit je torba od magične jareće kože koja je sadržavala zmiju zaštićenu maskom Gorgone (Graves, 2003: 31).

Neki Heleni govore da je Atena imala oca Palanta, krilatog diva s jarećim likom, koji ju je kasnije pokušao silovati i čije ime je nadodala svojemu nakon što mu je oderala kožu i od nje načinila štit, a njegova krila stavila na svoja ramena.

Drugi kažu kako joj je otac bio Iton, itonski kralj iz Ptotide čiju je kćer Ijodamu slučajno ubila dopustivši joj da noću uđe u svetu unutrašnjost gdje se, vidjevši Gorgoninu glavu, pretvorila u kamen.

Drugi pak tvrde da je njezin otac Posejdon, kojega se odrekla i molila Zeusa da je usvoji, što je on rado i učinio. Atenino odbijanje Posejdonova očinstva odnosi se na ranu promjenu vlasti u gradu Ateni (Graves, 2003: 31, 32).

Na Kreti je postojala legenda o tome kako je Atena bila skrivena u oblaku. Zeus je udario taj oblak svojom glavom i tako se Atena pojavila. Ovaj se događaj navodno dogodio pokraj potoka imenom Triton (Daly, 2004: 20).

Atena i Erihtonij

Mnogobrojni bi bogovi, Titani i divovi rado oženili Atenu, ali ona odbija sve ponude. Kada jednom prigodom, za vrijeme Trojanskog rata, nije željela posuditi oružje od Zeusa koji je u ratu odlučio biti neutralan, zamolila je Hefesta da joj napravi ratnu opremu. Hefest je odbio naplatiti, dvosmisleno izjavivši da će to učiniti za ljubav. Pogrješno shvativši značenje tih riječi, Atena je ušla u kovačnicu kako bi ga promatrala kako kuje, a on ju je pokušao obljubiti. Hefest, koji se inače nije ponašao tako prosto, bio je žrtva jedne zlonamjerne šale. Naime, Posejdon mu je baš prije toga rekao kako Atena dolazi u njegovu kovačnicu, uz Zeusovo odobrenje, i da se nada strasnom vođenju ljubavi s njime. U trenutku kada se odmahnula, Hefest je ejakulirao na njezinu bedro, a ona ga je s gađenjem obrisala vunom i bacila vunu na pod. Vuna je pala i oplodila Zemlju. Atena je kasnije preuzela brigu o novorođenčetu. Nazvala ga je Erihtonij i, ne želeći da se Posejdon smije uspjehu svoje šale, sakrila ga u svetu košaru i dala ju Aglauri, najstarijoj kćeri atenskog kralja Kekropa i naredila da ju čuva (Graves, 2003: 68).

Novčići s glavom Atene i sovom na poledini

Aglaura je imala dvije sestre, Herzu i Pandrosu. Herza, Pandrosa i njihova majka Agraula bile su jako znatiželjne te su zavirile ispod poklopca košare koju je Aglaura nosila. Vidjevši dijete sa zmijskim repom umjesto nogu, užasnuto su viknule i, predvođene Agraulom, skočile s Akropole. Kada je čula za ovu strašnu nesreću, Atena se toliko ražalostila da je iz ruku ispustila stijenu koju je nosila kao pojačanje za Akropolu; tako je nastalo brdo Likabet. Erihtonij je utočište potražio u njezinom štitu gdje ga je ona nježno njegovala. Kasnije je Erihtonij postao atenski kralj, uveo je štovanje Atene i naučio je građane kako se služiti srebrom (Graves, 2003: 69).

Atenin sukob s Posjedonom

U ovom mitu Atena je izazvala boga Posejdona, boreći se s njim za prevlast nad gradom Atenom. Zeus je odredio kako je Atena pobjednica jer je gradu darovala stablo masline, a Posejdon je proizveo samo slani potok. Ovakav sukob mogao bi se i protumačiti kao narodna uspomena na sukob između atenskih došljaka koji su doveli svoje nove bogove i starosjedioca (koje je predstavljala Atena, kretska zemaljska božica) (Daly, 2004: 20).

Hestija

U grčkoj mitologiji, Hestija (Ἑστία) je najstarija kći Krona i Reje, Zeusova i Herina sestra. Bila je božica ognjišta i vatre. Bila je nježna, čista i miroljubiva, tako da se uvijek držala podalje od rasprava i prepirki. Bila je utjelovljenje svetog principa, kućne vatre. U rimskoj mitologiji pandan joj je Vesta (Daly, 2004: 68).

Božica Hestija

Bila je najblaža, najpravednija i najmilosrdnija od svih Olimpijana. Izumila je i vještinu građenja kuće. Njezina je vatra tako sveta da ako se ikada ugasi, nezgodom ili zbog žalosti, mora se upaliti vatrenim kotačem (Graves, 2003: 53).

Iako je malo mitova koji govore o Hestiji sačuvano, ipak je bila štovana. Njezin je kult bio obiteljski i mnogo

značajniji među običnim ljudima. Nisu joj podizani hramovi (Barnett, 2000: 170).

Ognjište – središte grčkog života

Središte grčkog života bilo je domaće ognjište, a Hestija kao božica predstavljala je osobnu sigurnost i sreću te svetu dužnost gostoljubivosti (Graves, 2003: 53).

Ljudima je u početku bilo teško zapaliti, a potom održavati vatru. Pažljivo su se odnosili prema ognju i smatrali su ga izvorom moći. Kada bi neki član obitelji napuštao dom, nosio je žeravicu s obiteljskog ognjišta; to je simboliziralo neprekinutost obitelji. Kada su ljudi počeli uspostavljati sela i gradove, svaka zajednica imala je svoje javno ognjište (*prytaneum*) gdje je održavana vatra. Kasnije se vatra javnog ognjišta počinje upotrebljavati u prinošenju žrtava i poprima vjerski i sveti karakter. Tako i Hestija postaje božica ognjišta i vatre (Daly, 2004: 68).

Hestija čuva svoje djevičanstvo

Hestijina slava je u tome što ona nikada ne sudjeluje u ratovima ili svađama. Poput Artemide ili Atene uvijek je odolijevala svakom ljubavnom pozivu bogova, Titana ili drugih. Nakon Kronova svrgavanja, kada su Posejdon i Apolon nastupili kao prosci rivali, zaklela se Zeusom kako će zauvijek ostati djevica. Stoga ju je njezin brat Zeus nagradio prvom javnom žrtvom jer je sačuvala mir na Olimpu. Priča o bračnim ponudama Posejdona i Apolona možda je proizašla iz činjenice kako sva tri božanstva imaju svoje svetište u Delfima (Graves, 2003: 53).

HESTIJA I PRIJAP

Pijani Prijap jednom je pokušao silovati Hestiju na seoskoj svečanosti gdje su bili prisutni i ostali bogovi koji su zaspali od preobilnog jela i pića. No, magarac je glasno zanjakao i probudio Hestiju koja je ugledala pijanog Prijapa koji ju je već opkoračio. Glasno je vrisnula, a Prijap je pobjegao. Prijapov pokušaj silovanja anedgotsko je upozorenje protiv svetogrdnog zlostavljanja ženskih gostiju koji su došli pod zaštitu domaćeg ili javnog ognjišta. Čak je i magarac, inače simbol pohote, upozorio na Prijapov pokušaj silovanja (Graves, 2003: 53).

Zaključak

Najkasnije u petom stoljeću prije Krista, dvanaestero velikih olimpskih božanstava smatralo se skupinom i u Ateni je bilo podignuto svetište „Dvanaestoro bogova“. Toj skupini pripadaju i tri božice koje se od ostatka olimpske skupine razlikuju po tome što su odlučile sačuvati svoje

djevičanstvo i čednost i što nisu stupale u odnose s muškarcima ili se udavale. To su Artemida, Atena i Hestija. Artemida je bila hirovita božica lova i Mjeseca, zaštitnica mladunčadi pa i djece. Od svih božica-djevica, ona je najviše čuvala dostojanstvo svoje obitelji, ali i vlastito. Često se osvećivala ako bi netko uvrijedio njezinu obitelj ili, pak, pokušao uživati njezinom djevičanstvu. Atena je bila staložena božica mudrosti i rata. Bavila se i tradicionalno ženskim poslovima, poput tkanja i vezenja. Iako je bila božica rata, nije bila poput Aresa; ona je ratove vodila mudro i pametno. U vrijeme mira nije nosila svoje oružje. Hestija je bila najblaža i najpravednija stanovnica Olimpa. Bila je zaštitnica kućnog ognja i gostoljubivosti. Njezino štovanje bilo je nekako osobnije, prisnije, jer joj se nisu dizali hramovi, već je svaka obitelj u svojoj kući štovala Hestiju i kućni oganj. Dolaskom Rimljana na povijesnu scenu, mnogi elementi grčke religije i mitologije prožimaju se i ulaze u religiju novih gospodara svijeta. Tako i božice-djevice dobivaju svoje rimske pandane: Artemidin pandan postaje Diana, Atenin Minerva, a Hestijin Vesta.

SUMMARY

Greek Virgin Goddesses

Jelena Batrnek

Greek religion is one of the most studied and described “extinct” religions today. A natural tendency of shaping the gods to look human prevailed among the Greeks. Eventually, a belief in (among other) 12 supreme Olympian gods crystallized from various records and oral stories about the gods and the goddesses. Hereby should also be included the three goddesses different from the others by their virgin way of life in which they refused to jeopardize their purity and intactness for love towards a man; nay, they even punished men who had, in any way, threatened their virginity. Those were: Athena, the goddess of wisdom and warfare; Artemis, the goddess of hunting and the Moon; and Hestia, the goddess of hearth.

Literatura

1. Barnett, Mary, 2000. *Bogovi i mitovi staroga svijeta*, Dušević i Kršovnik, Rijeka.
2. Daly, Kathleen N., 2004. *Greek and Roman Mythology*, Facts on File, New York.
3. Graves, Robert, 2003. *Grčki mitovi*, Biblioteka Mitologica, Zagreb.
4. Kane, J. P., 1988. *Grčka*, u: *Mitologija*, str. 120.-136., Mladinska knjiga, Zagreb.
5. Pinset, John, 1985. *Grčka mitologija*, Otokar Keršovani, Opatija.